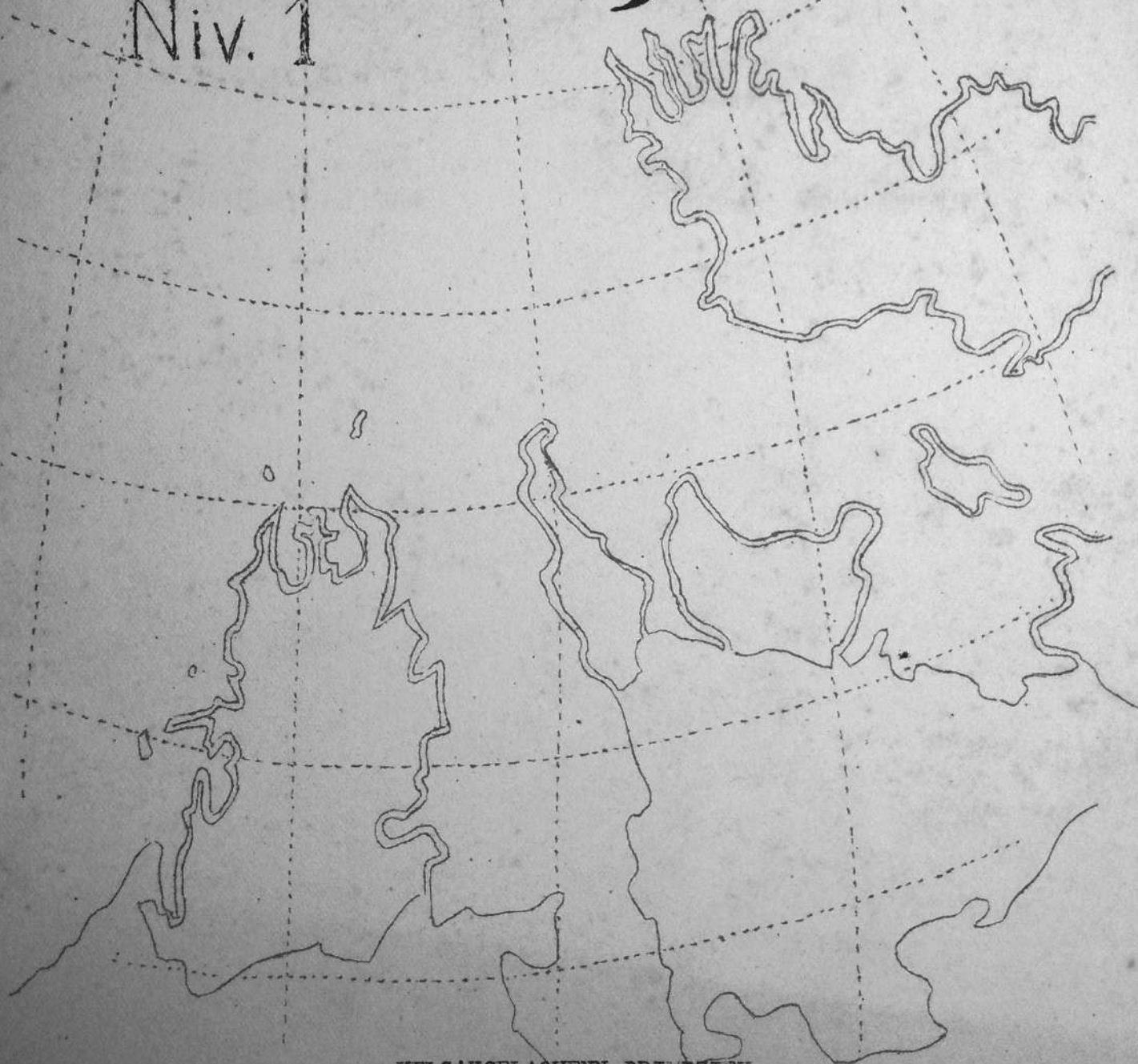

Kentañ Trimiziad 1954

HOR YEZH

Niv. 1

KELC'HGELAOUENN DRIMIZIEK

EMBANNET GANT **AL LIAMM**

HOR YEZH

KELAOUENN DRI LIZIK

" Ar bobl a zalc'h d'he
yezh a zalc'h en he dorn
alc'houez dor he c'harc'har!"

F. LISTRAL

Priz-an niverenn : 50 sk.

Koumanant-bloaz : 500 lur

Pennskriver : J. PIETTE, N° 6, Comins Coch Estate, ABERYSTWYTH, Wales.

Teñzorier : P. Denis, Le Ris, DOUARNENEZ. K.R.P. 1499-51 Roazhon

EMBANNET GANT AL LIAMM

D'hol lennerien:

Souezhet e vo darn ac'hanoc'h, marteze, o welout ur gelaouenn vrezhonek nevez o tont er-maez, p'o devez dija re all -- moulet pe liesskrivet -- kement a boan o vevañ. Soñjet ez eus bet, koulskoude, e vije mat kaout un tu da embann studiadennoù yezhoniezh hag a vije diaes moulañ war AL LIAMM, ha lezel eta muioc'h a lec'h war ar gelaouenn-se evit an oberoù lennegel.

Arabat bezañ spontet gant ar ger " yezhoniezh ". Skiant ar yezhoù, displeget en un doare ampart, a c'hell bezañ un dra boemus-dreist : lennit levrioù Dautat e galleg, pe re Mario Pei e saozneg. Hogen n'eo ket hepken " yezhoniezh " er ster skiantel a fell deomp ober amañ : studiadennoù diwar-benn yezh ho parrez pe ho korn-bro a vo degemeret mat. Mat pe welloc'h e vezint hervez gouiziegezh hag ampartiz an enklasker, hini ebet avat ne vo didalvez, ha biken ne vo re diouto. Degemeret mat e vo ivez keleier diwar-benn buhez ha stad ar brezhoneg ellec'h-mañ-lec'h (ar re-se dreist-holl, rak gant pell m'emañ ar pennskriver diouzh Breizh n'eo ket evit gouzout e kentel ar pezh a c'hoarvez en hor bro), pe un dastumad eus an enskrivadurioù brezhonek kavet ganeoc'h. Moulañ a raimp ivez an taolioù-arnodiñ graet e sell da zigeriñ d'ar brezhoneg un dachenn nevez : burutelladennoù eus levrioù ha kelaouennoù -- en ur ger pep tra hag a sell ouzh H O R Y E Z H.

Embann a fell deomp ivez, koulskoude, pennadoù war ar yezhoù keltiek all, ha zoken diwar-benn ar yezhoniezh dre vras, gant m'o devo un dalvoudegeza bennak evit studi ar brezhoneg pe evit ar mad anezhañ -- war an dahenn-se ra vo en hor soñj koun hor lestr kozh Leven Mordiern gant e Brederiadennoù hag o devoe kement a levezon war brederouriezh Emsav lennegel Breizh.

An niverenn-mañ a zo un taol-esa. Abeg a vo kavet enni (neb na c'hor-tozfe ket an dra-se a ziskouezfe anat na anavez ket e genvroiz); mat, gwell a se, lakaet e vo ar burutelladurioù da dalvezout evit gwellaat an eil niverenn, mar bez tu. M'hon eus aon da strebotiñ ne daimp biken war-raok.

Peder gwech ar bloaz e vo embannet HOR YEZH, e miz C'hwevrer, Mae, Eost ha Du. Pep niverenn, enni war-dro 30 pajenn, a vo gwerzhet 50 skoed (150 lur). Ar c'houmanant-bloaz a gousto 500 lur. Kaset e tle bezañ an arc'hant d'ar c'hont-chek I499-5I Roazhon, war anv P. Denis, Douarnenez. Ar pennadoù, avat, ha pep tra o sellout ouzh . danvez ar gelaouenn , a dleo bezañ kaset da Arzel Even, er chomlec'h meneget uheloc'h. Dezhañ e tleor kas ivez, diouzh ma vo tro, al levrioù ha kelaouennoù evit eskemm pe skridvarnerezh.

===== SKOAZELLIT HOR YEZH, EMBANNET GANT AL LIAM =====

UN NEBEUT GERIOU DASTUMET E PARREZ KERLAZ.

Ur GOMITELL a zo un orjalenn, pe ur skourr, a vez lakaet a-serzh war troad ar falc'h, a-dal d'al laonenn, evit ober d'an ed, pe d'ar melchon, kouezhañ en ur bern. Ar ger a zo gwregel : DIV GOMITELL

UR VRANAL a zo un tamm koad, daou doull ennañ, a vez lakaet war ar gordenn a stag ar vuoc'h ouzh ar voger, da virout na vefe taget ar vuoc'h gant ar gordenn.

An DISKRAPEREZ a vez lavaret eus ar benveg anvet e galleg cultivateur, an DOUAREREZ eus an hini anvet buttoir; an DRASEREZ a zo ar benveg implijet evit ober an ervennoù a vo lakaet ognon enno, ha gant an DENNEREZ AVALOU DOUAR e vez tennet ar papatez.

Ar SPARL a zo ar varrenn goad a vez staget outi, eus un tu, an alar hag, eus an tu all, ar c'hezeg. Ur SPARL DOUR a vez implijet pa vez daou varc'h ouzh an alar, ur SPARL BIHAN, pe SPARL SIMPL, pa n'eus nemet ur marc'h.

Ar STRAPENN, liester STRAPINIER, a zo ar peul bihan a stager outañ ar vuoc'h er park.

Ar WAKEL a zo ar c'holier plouz a vez lakaet d'ar c'hezeg da labourat; ar PARONED a zo an tammoù koad a vez lakaet dezho war un dro gant ar WAKEL.

Ar SPIS a zo an tamm houarn lemm e stumm un tric'horn a zo e penn a-raok un houarn marc'h.

dastumet gant PER DENEZ

ENSKRIVADURIOU BREZHONEK

E miz Eost 1941 e c'houlennas Ensavadur Breizh ouzh e genskriverien sevel roll an enskrivadurioù brezhonek (war diez, beziou, savadurioù, en ilizoù, h.a.) a gavfent en o c'helc'hiad. Ur rumm anezho a voe embannet war Walarn niv. 144-145 (Genver-C'hwevrer 1942), hogen ne oa an dra-se nemet un deroù, ha kalz a respontoù all a zegouezhas goude ar roll kentañ-se. Ne voent ket embannet, a vezañ ma oa gant Gwalarn ur bern traoù all da voulañ ha ma teue diaesoc'h-diaesañ an embannidigezh. Hogen n'int ket bet kollet, ha kavet ez eus deomp e vije mat o embann bremañ, ha war un dro addigeriñ an enklask e-touez lennerien Hor Yezh.

Furchit enta er c'horn-bro ma vevit pe el lec'hioù ma tremenit, ha dastumit an enskrivadurioù brezhonek n'int ket bet embannet war Walarn na war ar roll-mañ da heul. Adwelit ivez ar re a zo bet embannet: darn anezho, marteze, a zo bet kammeilskrivet, ha reoù all a zo aet da get abaoe 1941. Ne dalv ket boan lavarout e rankor eilskrivañ ar gerioù dres evel m'emaint, pegen hirisus bennak e c'hellont bezañ. Reiñ ivez disklêriadurioù resis diwar-benn natur ha lec'h an enskrivadur, da skouer: "Parrez-mañ-parrez, iliz Sant-mañ-Sant, war sichenn delwenn ar Werc'hez en tu kleiz". Anvioù ar genskriverien a vo meneget ma c'houlennont.

(Berradurioù: B = Bro-Sant-Brieg; BC'H = Bro-C'hall; K = Kernev; D = Bro-Dol; L = Leon; M = Bro-Sant-Malo; N = Bro-Naoned; R = Bro-Roazon; T = Treger; W = Bro-Wened. Ur steredennig * a verk ul lec'h er gallegva).

ALRE (AN), W.

War un ti e-kichen ar PN: Ker chongein

Bali ar gar, war un ti-tavarn: Tv guen

ARMOR-BADEN (AN), W.

War un ti, e korn hent Gavrenez: Tal er fetan

BEGAR, T.

Iliz parrez Trezelan, war an daolenn varbr a zoug anvioù Trezelaniz lazhet e-doug ar brezel 1914-1918, e krec'h

DA VUGALE PAROUZ TREZELAN
MARO EVIT AR VRO

hag en traoñ

GANT SANT RIOUAL EN HO PARADOZ
REIT D'E JESUS EUR PLAS DA REPOS

(Sant Riwall eo patron ar barrez).

War ar bannieloù: Sant Rioual diwallet Trezelaniz; Sant Ervoan pedet evidomp; Zantes Jann d'Arc pedet evidomp; Meulet ra vezo Jesus-Krist.

BEUZEG-AR-C'HAB, K.

En iliz, war ar gwerennoù livet: Pedomp evit bugale Beuzek maro er brezel: Santez Thereza ar Mabik Jezuz bezit madelezes evidomp: Santez Esperanz ni laka ennoñ hor fizians: Sant Budok ato betek hor maro ni ho karo: Sant Konogan beilhit war ho pro Breizh.

BOULVRIAG, T.

En iliz, war ar maen-marbr staget ouzh ar voger en eñvor ar soudarded lazhet er brezel:

Ar Vamm

Gwir eo 'ta p'hen luskellen bihan en e gavell
E oa da rei da lahan vagen va bugel
Kaled eo ma flanedenn... anken met gouelan
Me garje bezan gallet rei ma buhe vitan.

He Mab

Betek mamm Jezuz, pignet ma mam war ar Halvar
Ganti epken ho pezo dizamm en ho klac'har
Vel neuz he mab hñn frenet er groaz dre e varo
Ho mab c'houi, en eur vervel zikour da zifen ar Vro.

Ar Soudarded lazhet

Ober kanvou zo dleet, hon Zalver a ouelas
Gant Madalen ha Marta war ho breur pa varvas
Breman pedet evidomp ha roet aluzen
Vit ma vo er Purgator berroc'h hon finigen.

O ma Jezuz leun a drugare
Eus an Anaon bezet true !

Dindan delvenn Sant Briag: Zant Briak.

BREST, L.

(E 1940, ur c'henskriver o chom e Toulon en doa kaset da E.B. ur "carte inter-zone" gant notennoù diwar-benn un nebeut enskrivadurioù e Brest, Karanteg, Daoulaz, Landiviziav, Ploezal, Roazon ha Toulon. Dre ma oa difennet avat skrivañ estr eget galleg war ar seurt kartennoù, ne roe ket an enskrivadurioù o-unan, hogen un droidigezh c'hallek anezho. Mat e vefe bremañ kaout ar skrid vrezhonek. An enskrivadurioù meneget evit Brest a oa: war di Ar Bihan, arrebeuri, e traod straed Jean-Jaurès; en iliz Sant Loeiz, notenn divvezhek diwar-benn an oferennoù evit an Anaon; war ur c'hafedi e Gwelmeur; war ur stal Hadoù e-kichen iliz Lambezelleg. Lod anezho a zo distrujet a-benn bremañ, aon 'zo da gaout).

BRIAD (ENEZ-V-), B.

War tiez an enez: Ty Mam; Ty Yann; Crec'h Guen.

KAMELED, K.

Anvioù bigi: Reder Mor; Bleiz ar Moriou; Breiz Atao.

KAMORZH, W.

5

A-us da vaen-eñvor brezel 1914-1918: Marù aveit er Vro
War an tu kleiz d'ar maen:

Inour d'oh ha peah éternél
Tud a Gamorh, marù ér brezél;
Deusto d'er marù, hui e viùo
en hur Bro.

War an tu dehoù: Kenvroïz karet ag en doar,
Breihiz, arsaùet a ouilar,
E Breih en néan, ni hum gavo,
Kénavo.

War ur skeudenn, en tu dehoù: Diskaret e kreiz ou nerh.

KARAEZ, K.

War di La Tour d'Auvergne:

Kleze dir er brezel
Levrig aour em c'hastel.

KARANTEG, L.

Anvioù tiez: Gwel Brao (gwechall "Ça m'suffit" !): Ti Gwalarn: h.a.

(S. ivez notenn dindan BREST: war ar c'halvar ha war monumant ar re varv).

KASTELL-PAOL, L.

En iliz-veur, en-dro da skeudenn an Dreinded: Arabat, ma Doue.

War di Milin, e Kermorus:

D'ar barz Gab. Milin, ganet er maner-man
d'an 3 a Wengolo 1822, maro en Enez Vaz
D'ar 27 a viz Du 1895. Breiz anaoudek.
Laket gant Kevredigez Bro-Vreiz er bloaz 1905.

War galvar Tregondern: War vor ha war zouar hon diwallit.

KEMPER, K.

War bez Louis Hémon, kannad Kemper, marv d'ar 4 a viz Meurzh 1914:
Karet en deus e vro dreist pep tra hag en em ancounac'heat e unan.

Anv ti: Dibab.

KERFEUNTEUN, K.

"Ceste chapelle en LHOEUR de Mam Doe" (Ar c'henskriver ne lavar ket resis pelec'h emañ an enskrivadur iskis-se).

KERITI, B.

War un ti: Kreiz Run

KERLAZ, K.

War monumant ar re varv: Da vugale Kerlaz maro evit ho bro

KERLOUAN, L.

War bez an Ao. beleg Roudaut, dirak dor-dal an iliz:

Ama e kichen Jacques Roudaut
Mari Anna Bernard he dad hag
he vam, e repos ann aoutrou
Vincent Roudaut persoun Ploudiry
oaget a LXVIII vloas
maro ar c'henta a viz Kerzu
1885
 CATOLIC A BREIZAD BEPRED
 REQUIESCAT IN PACE

(Embannet dija war Feiz ha Breiz, Du-Kerzu 1940, p. 246).

KIBEREN, W.

Anv ti, e pikol lizherennoù glas: TY ME MAM

* KINTIN, B.

War bez tiegezh Arrault (pe Duault ? dihelenn skritur ar c'henskriver): Mervel da Bevan

KLEDER, L.

En iliz: Adoromp Doue e sakramant e garantez.

En iliz ivez, war ur banniel: En envor eur Mission, Kleder 1931.

War un ostaleri: Ostaleri ar Roue (Aliet gant Yann Sohier pe gant Abeozen, hervez ar c'henskriver).

E Kerfiat, war di an Ao. beleg Guillou:

Dan (?) a viz Kerzu 1830
Aman eo ganet An Aotrou Guillou
Bars ha skrivagner brezonek
Maro persoun Penmarc'h
Bleun Brug 1930

KOADRI, K.

War un ti-skol: Skol an Otrou Krist

KOAD-MEAL, L.

War ur groaz tost d'ar vourc'h: Ma Car Doue

KONFORZ, K.

En iliz: Bugale Meilars maro evit ar vro: O Jezuz trugarezuz roit d'ezo ar vuez peurbadus: Enor da soudardet kalonek ar barrez - Eur pedenn evito.

KORE, K.

War talbenn I.V. Garniliz: En Enor d'an Itroun Varia, 1749.

KOZHVARC'HAD (AR C'H-), T.

War maen-ennor ar re varv er brezel:

DA VUGALE
AR C'HOZ VARC'HAD
MARVET VIT AR FRANS
1914-1918

War un ti, war hent Plounevez-Moedeg: An Diskuiz.

KRAOZON, K.

En iliz ez eus gwerennoù livet kaer (modern), gant enskrivadurioù e brezhoneg:

1. SANT ERWAN, PATRON BREIZ, ALVOKAD, BARNER HABELLEG
2. SANT YAN O VADEZI HOR SALVER (a-us d'ar maen font).
3. SANT GUENOLE O SEVEL MANATE BRAS LANDEVENNEK.
4. SANT LAURANS AVIELER HA MERZER DEVET VAR EUR C'HRIH (sic) HOUARN.
5. SANT NIKOLAZ DIFENNOUR AR VUGALE, PEDIT EVIDOMP.
6. SANT FIAKR A GAV GUELLOC'H CHOM ER GOUENT EGET MONT DA ROUE SKOSS.

DAOULAZ, K. (S. notenn dindan BREST: enur stal apotiker).

DIPINON, K.

War un ostaleri el lec'h anvet "Trapig an Avalod", war hent Landerneve da Blougastell, e lenner: Mitinn Atao. An enskrivadur-se a zo bet lakaet eno war-dro 1925.

(Da genderc'hel)

=====

KENTELIOU IVERZONEK ER RADIO

E miz Du e vo adkroget gant ar c'hentelioù iverzonek e Radio Eireann (hirder-gwagennoù 550m). Aliañ a reomp start d'hol lennerien, ma c'hellont klevout ar skinlec'h-se ha ma ouzont saozneg, selaou ouzh ar c'hentelioù-se (moarvat e vo evel a-rack, d'ar Yaou ha d'ar Sadorn da 19 eur - eur goañv evel just). Graet int e doare da lakaat ar selaouerien da zeskiñ buan ha koulz lavarout hep poan, daoust da ziaesterioù ar yezh iverzonek. Ret eo avat kaout al levrig, anvet Listen and learn, a goust 2s.6d. (war-dro 125 lur gall) hag a c'heller goulenn digant: Comhlucht Oideachais na hEireann, Tts., Ath Cliath.

AR SVEDEG E FINLAND

Poblañs Finland e 1948 a oa war-dro 4 milion a dud, en o zouez un 300.000 bennak a svedegerien. Ar re-se a vev war an aodoù, er C'hornog etre Kokkola ha Sideby hag er C'hreisteiz etre Turku (Åbo e svedeg) ha Kotka (nemet en Helsinki, hag a zo ur greizenn finnek). An inizi Aland pe Ahvenanmaa, er Mor Baltek hanter-hent etre Finland ha Sveden, a oa svedek o foblañs hogos en he fezh (28.000 a dud).

Kudenn an divyezhegezh e Finland a zo bet displeget war Welarn gwe-chall, en ur pennad troet diwar ar saozneg (Niv. 22, Hañv 1930, pp. 95-104), hag an traoù n'o deus ket kemmet kalz abaoe - nemet niver an dud dizesk, lakaet da 30% eus ar boblañs e 1920, a zo bremañ tost da netra. Hervez Reizhadur-stad 1919 ez eo ofisiel an div yezh, ha gwirioù kevatal o deus, daoust da niver kalz brasoc'h ar finnegerien. Gwir eo e oar kalz tud an div yezh, daoust n'int ket divyezhegerien e ster gwirion ar ger (da lavarout eo n'implijont nemet ur yezh er vuhez pemdeziek). Bez' ez eus skolioù finnek ha skolioù svedek, ur Skol-Veur evit ar svedegerien ha div evit ar finnegerien, strolladoù soudarded finneg ha reoù all svedeger - ha c'hoazh ar "Ruotsi" a glemm a-wechoù ez int mac'homet gant ar "Suomi" !

An Inizi Åland, a voe dael diwar o fenn e-pad ur pennad etre Sveden ha Finland, a voe en diwezh roet da Finland gant ar S.D.N. e 1926, hogen gouarnamant Helsinki a c'hrataas lezel ganto kalz a emrenerezh - ha derc'hel a reas d'e c'her. Tud an Inizi o deus ur Parlamant dezho o-unan; ne reont ket a servij-soudard; ar svedeg a zo yezh nemeti ar mererezh hag an deskadurezh en Inizi (daoust maz eus un nebeut finnegerien en o zouez). Ma teu Finlandiz eus an douar-bras da chom en Inizi, n'o deus ket ar gwir da bremañ douar na da gemer perzh er vuhez politikel - hogen Alandiz deut da Finland o deus an hevelep gwirioù hag ar re all.

E 1940, da heul ur brezel kriz hag a c'hounezas da Finland doujañs ar bed holl, e voe diframmet diganti douaroù ur wech hag hanter ken bras ha Breizh (46.000 kmq). Ar 400.000 a dud hag a veve war an douaroù-se a zilezas o bro gwiñbunan (an tiegezhioù hag a chomas, hag i dianket e koadoù bras diziraezhus, a c'hellfe bezañ kontet war ar bizied) hag a repuas e Finland dieub. Degemeret e voent gant o c'henvroiz evel breudeur, hag adlodennet e voe an douaroù evit reiñ tachennoù dezho. Hogen ne voent ket kaset d'ar rannvroioù svedek, gant aon na lakfent ar yezh en argoll; ar svedegerien o devoe da baeañ un truaj a-ratozh evit skoa-zellañ ar repuidi en un doare all.

Souezhus eo, e gwirionez, ar boan a gemer gouarnamant Finland evit gwareziñ ur yezh hag a zo, goude holl, kreñvoc'h eget ar yezh vroadel. Ma n'eus nemet 300.000 a svedegerien e Finland, ez eus 6 milion diouto e Sveden; nebeut-tre a gemm a zo etre ar svedeg, an norvegiel (Riksmål) hag an daneg - en holl 13 milion a skandinavegerien; hag ar gerentiezh gant an div yezh veur, alamaneg ha saozneg, a zo tost a-walc'h evit na gavfe ket da Skandinaviz e komzont yezhoùigoù dister ha dibar, kollet e-kreiz ar bed. Ar finneg, eñ, n'en deus kar-tost ebet nemet yezhoù bihanoc'h ha paouroc'h egetañ. N'eo yezh lennegel nemet abaoe kant vloaz, yezh skiantel abaoe hanter-kant vloaz, yezh-Stad abaoe tregont vloaz...

Hogen ar re baourañ a vez alies ar re vrokusañ...

DAOU C'HERIADUR

Geriadur meur Skol-Veur Gembre, a grogjed da embann e 1950, a zo e feskennad 6 (BRETHYNDY-CAETH) o paouez dont er-maez. Se a ra div feskennad bep bloaz: n'eo ket ken gorrek ha ma vefed tuet da grediñ, pa brederier pegen hir ha pegen kostus da voulañ ez eo ar seurt mell labour.

Sabatuet e vezer pa soñjer el labour hag en aked displeget en oberenn-se. Ha kouslkoude, hervez ar rakskrid, n'eo nemet un alberz hag ur c'hrennad eus ur geriadur all, kalz brasoc'h, hag a zeuio diwezhatoc'h - marteze ! Ken abred ha 1920, pa voe savet Burev ar studioù keltiek (Bwrdd Gwybodau Celtaidd), e voe divizet sevel geriadur meur ar c'hembraeg, war skouer hini ar saozneg anvet "Geriadur Redoc'hen" (Oxford Dictionary), ennañ 25 pikol levrenn. Kroget e voe al labour gant J. Bodvan Anwyl (breur ar c'helenner Syr Edward Anwyl hag aozer ar geriadur bihan brudet Spurrell-Anwyl), el Levraoueg Vroadel en Aberystwyth, e lec'h ma virer an holl levrioù kembraek moulet betek-hen, tost da vat, hag un niver bras a zornskridoù diembann - ha kendalc'het gant un niver a dud all, leun a c'hred hag a basianted, a-hed tost tregont vloaz, ken ez eus bremañ ouzhpenn 2 vilion a fichennoù. E 1948 e voe divizet, daoust ma oa pell al labour a vezañ echu, e oa klok a-walc'h evit embann ur geriadur bihanoc'h... hag a vo kouslkoude bras a-walc'h peogwir ez eus bremañ dija 384 pajenn moulet munut war deir golonenn, evit al lizherennoù A, B ha deroù eus C hepken. Debarzhet e voe ar fichennoù gant ur "poellgor" ennañ ar pevar c'helenner kembraek eus "skolajoù" (1) Kembre, hag en hañv 1950 e teuas er-maez ar feskennad kentañ.

Ar pennad roet evit pep ger a ginnig da gentañ an deveradurezh. Goude-se e vez displeget sterioù hag arsterioù disheñvel ar ger, o reiñ evit pep hini un disklêriadur e kembraeg, ar c'henster saoznek, ha skouerioù puilh tennet eus skridoù kozh ha nevez, gant bloavezhiañ pep hini, ha diouzh ar rannvezhoù. Evit aesaat an ober gant ar geriadur ez eo bet implijet seizh seurt disheñvel a lizherennoù-moul, en doare m'eo sklaer ha plijus da lenn daoust ha ken munut. Gerioù kozh, gerioù iskis ha dizimplij a-grenn, hapax eirêmena, amprestadennoù saoznek divalav, netra n'eo bet lezet a-gostez.

Ma kredfed ober daou rebech bihan d'an oberenn ramzel-se e vefe ar re-mañ: da gentañ eo un tamm re "levrek", da lavarout eo ne zalc'h ket a-walc'h a stad eus ar vezh komzet nag eus ar rannvezhoù (hag ar gerioù rannvezhel n'int ket lec'hiet en un doare gwall-resis: "implijet en Hantnoz" pe "implijet e Meirionvdd", h.a., eo ar formulennoù boas). Mar deo bet (hag ez eo c'hoazh) dianzavet ar brezhoneg lennegel gant ar c'uzieien, na fell dezho anavezout nemet ar "parlant", ar c'hontrol a zo c'hoarvezet gant ar c'hembraeg: ar vezh pobl n'eo ket bet studiet a-walc'h. D'an eil, an deveradurezh a zo alies skort hag a-wechoù arvarus pe diwir. Gwir eo ne oa ket mennet ar geriadur-se da vezañ ur geriadur gerdarzhel, hogen dre ma n'eus hini ebet (amañ adarre en deus bet ar brezhoneg muioc'h a chañs), marteze ne vije ket bet fall pouezañ muioc'h war ar poent-se. Joseph Loth en doa studiet un niver bras a c'herioù kembraek en e Notes étymologiques et lexicographiques embannet war ar Revue Celtique, ha ne seblant ket e vije bet lakaet e labour da dalvezout kement ha ma vije bet gallet.

Ma c'heller klemm ez eo re c'horrek embannidigezh ar Geriadur kembraek, gwashoc'h c'hoazh eo an traoù evit Geriadur Akademi Iverzon, anvet Dictionary of the Irish Language, based mainly on Old and Middle

Irish materials (Geriadur ar yezh iverzonek, diazezet dreist-holl war an danvez hen- ha krenn-iverzonek). Kerkent ha 1913 (40 vloaz 'zo !) e oa bet embannet ar feskennad kentañ, D-degôir (al lizherennoù A, B, C a oa bet studiet dija gant Kuno Meyer en e Contributions to Irish Lexicography), dindan renadur ar c'helenner norvegiat C.J.S. Marstrander: ha ret e voe gortoz betek 1932 evit gwelout an eil feskennad (E), hag adarre betek 1950 evit an trede (F-fochraic) ! Hogen e 1939 e voe merzet pegen digalonekaus e oa ar seurt gorregezh (ma kendalc'hfe e-giz-se, ne vefe ket gwelet fin ar geriadur a-raok ur c'hantved mat ac'hann !) (2), hag e voe kroget da embann ur rummad Contributions to a dictionary of the Irish language, dindan renadur Maud Jovnt. Al lizherenn M a voe embannet en hevelep bloaz, N-O-P e 1940, U e 1942, T e 1943, R e 1944, hag I (2 feskennad) e 1952.

Geriadur an Akademi a zo, evit gwir, ur pezh-labour spontusoc'h c'hoazh eget Geiriadur y Brifysgol - n'eo ket hepken dre m'eo kalz pinvidikoc'h an danvez iverzonek eget an hini kembraek, ha diaesoc'h, hogen ivez dre m'eo bet mennet da vezañ klokoc'h: evit pep ger e vez meneget hogoziq pep lec'h m'eo bet implijet el lennegezh kozh, ha kompren a reer ez eo bet ret, evit chom hep koll re a amzer, embann ul lodenn eus an danvez dastumet hep gortoz ma vije peurwellaet (ar Contributions-se a c'heller kenveriañ gant ar geriadur meur kembraek, er stumm ma vez embannet bremañ da vihanañ). "Levrekoc'h" c'hoazh eo eget an hini kembraek, met an dra-se n'heller ket rebech ouzh e oberourien, peogwir ez eo bet intentet evel ur geriadur eus ar yezh kozh. An deveradurezh n'eo ket studiet, nemet evit ar gerioù a orin latin. An holl disklêriadurioù a vez roet e saozneg hepken - ret eo soñjal eo bet kroget ar geriadur a-raok dieubidigezh Iverzon, hag ouzhpenn-se, implijet e vez gant gouizieien a bep bro, n'int ket holl keltiegourien, hag a gavfe diaes moarvat kompren disklêriadurioù en iverzoneg a-vremañ.

Setu enta petra a vez graet en ur vro geltiek dieub, hag en unan all maz eus ur Skol-Veur a vez he fal kentañ difenn ha mirout yezh ar vro, e-lec'h ober he seizh gwellañ evit he c'has da get.

A.E.

(1) Aberystwyth, Caerdydd, Bangor hag Abertawe: daoust m'eo pep hini klok ha distag diouzh ar re all, ne dint hervez al lezenn nemet "skola-jou" ur Skol-Veur hepken (an hevelep tra en Iverzon).

(2) Arabat klemm re koulskoude, rak gwashoc'h a c'heller kavout er c'heñver-se: ar geriadur meur alamanek, kroget gant ar vreudeur Grimm e 1854, n'eo ket peurechu c'hoazh ! An Thesaurus linguae latinae, kroget d'hen embann e 1883, a zo erru gant kreiz al lizherenneg. Ar Glossaire des patois de la Suisse romande (an oberenn bouezusañ biskoazh savet war dachenn ar rannyezhoù e nep yezh), abaoe 1924, n'en deus ket echu al lizherenn B...

Gouarnamant Bro-Indez en deus savet n'eus ket pell ur Stad dieub ha kevredet, Andhra hec'h anv, evit an darn vuiañ eus an dud a gomz ar yezh dravidek anvet telougou (24 milion en holl). Rediet eo bet ar gouarnamant d'ab dra-se gant ur micherour eus ar vro, Potti Sriramulu, en deus en em lezet da vervel gant an naon en ur "yunañ a-enep ar gouarnamant", da heul boaz kozh Indeziz - hag ar Gelted. (Ar c'helaouennoù).

Ar "Central Advisory Council for Education" (Kuzul ar Skolioù e Kembre) en deus embannet er bloaz-mañ danevell e enklask diwar-benn lec'h ar c'hembraeg hag ar saozneg e skolioù Kembre. Bez' ez eo anezhi ul levr ment-bras ouzhpenn 100 pajenn, gant taolenoù ha kartennoù e-leizh, dindan an anv The place of Welsh and English in the School of Wales. Kavet eo bet re goustus moulañ anezhi en div vevh, hogen ur c'hrennad divvezhek a zo bet embannet ivez.

Deskus-meurbet eo al levr-se e meur a geñver. Diskouez a ra da gentañ ar c'holloù bras graet gant ar c'hembraeg en hon amzer, dre lakaat e kemm niver-dre-gant ar vugale-skol barrek da gomz kembraeg, bremañ hag 20 vloaz 'zo. E kontelezhioù Mon, Arfon ha Ceredigion n'eus ket bet a gemm; koulz lavarout, abaoe 1936 da vihanañ, hag ouzhpenn 80% eus ar vugale en teir gontelezh a zo ar c'hembraeg vevh o c'havell. Er rannoù all ez eus bet un digresk bras pe vrasoc'h, ha setu ar re washañ: Penfro (rannoù kembraek-rik) 98% e 1927, 71 e 1942. Penfro (rannoù divezhek) 48 ha 24 evit an hevelep bloavezhioù (1). Merthyr Tudful (hollgembraek en XIXvet kantved) 9% e 1924, 2,5 e 1950. Rhondda (hevelep tra) 15% e 1928, 4 e 1950. Sifroù an niveradeg graet e 1951 a ziskouez ahendall ez eo kouezhet niver ar gembraegerien eus 950.000 (36,8%) e 1931 da 650.000 (28,4%). Evel m'hen laka anat hon taolenn, diskar ar c'hembraeg a zo bet ingal-tre abaoe kant hanter-kant vloaz.

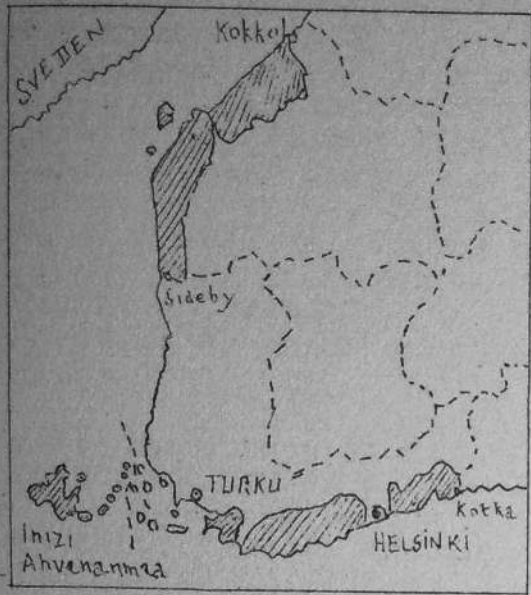
Abegoù ar c'holloù digalonekaus-se a zo displeget ivez el levr. An hini gwashañ a zo diboblidigezh ar maezioù, hag i krenvlec'hioù ar yezh, ar sevenadurezh hag ar "Welsh way of life". Maezioù Kembre a zo bet bepred paouroc'h eget re Vreizh, ha kresk bras an ijinerezh en XIXvet kantved hag e deroù an XXvet en deus krouet kreizennoù dedennañ evit an dud - yaouank, dreist-holl, ha gwashoc'h a se ne oa ken - a felle dezho dont pinvidikoc'h ha ren ur vuhez aesoc'h; kerse o deveze gwall-alies, hogen er c'hêrioù e hollent o doare kembreat da vevañ hag en em veskent gant saoznegerien deut a Gembre digembraek, a Vro-Saoz pe a Iverzon. Abegoù all a zo ivez: deut aesoc'h-aesañ an darempredoù e teu Saozon da Gembre evel hañvourien pe war o leve, hag ez a Kembreiz da Vro-Saoz da labourat: ar c'helaouennoù, ar sinema, ar skingomz a ra o reuz betek er c'hornioù pellañ. Ar brezel diwezhañ a washaas an traoù: Kembreiz yaouank, diouzh un tu, a guitaas o bro evit meur a vloaz da vont da soudarded gant ar Saozon, ha se d'un oad ma vezer peurliesañ aes da levezoniñ; diouzh an tu all e teredas repuidi e-leizh e pep lec'h eus Kembre, o tegas ar saozneg e kêriadenoù ma veze ar c'hembraeg yezh pemdeziek ar holl, hag o lezel o drouklevezon war o lec'h goude mont kuit (a-wechoù, ret eo lavarout, e voe ret da vugale ar saoznegerien deskiñ ar c'hembraeg er skol, ha zoken bezañ kelennet e kembraeg; hogen aliesoc'h e c'hoarvezas ar c'hontrol: ret e voe sevel ur skol saoznek pe divvezhek en ul lec'h na oa nemet ur skol hollgembraek). An holl walenoù-se a anavezomp ivez, e stumm pe stumm; an hini vrasañ evidomp avat, deskadurezh ar vugale en ur vevh estren, n'eo ket bet gwazh-se e Kembre, da vihanañ abaoe deroù ar c'hantved-mañ.

Istor deskadurezh ar c'hembraeg a zo ar pep talvoudusañ eus al levr evidomp. Darn eus an istor-se a zo bet danevellet dija e Gwalarn (niv. 21, Nevez-Amzer 1930). Betek diwezh an XIXvet kantved ne oa lec'h ebet, pe kost, d'ar c'hembraeg er skolioù (hogen desket e veze lenn ha skrivañ anezhañ er "solioù sul"). E 1886 e voe aotreet implij levrioù divvezhek evit aesaat kelennadurezh ar saozneg, hag anavezet ar c'hembraeg evel danvez-kelenn er skolioù izel. Tamm-ha-tamm evelato e teujod da

sellout ouzh ar c'hembraeg n'eo ket evel hent ar saozneg, hogen, da gentañ, evel un dra da zeskiñ evitañ e-unan, ha neuze - er rannvroioù kembraek da vihanañ - evel vezh ar c'helennadurezh izel; hag e 1907, pa voe krouet e diabarzh Ministrerezh an Deshadurezh ur burev a-ratozh evit an deskadurezh e Kembre, e voe aotreet a-zevri kelenn e kembraeg pe zanvez bennak a hañvalfe mat hen kelenn en doare-se "hervez an ezhommoù lec'hel". Nebeut a skolioù, koulskoude, a reas o mad eus an aotre, hag aes eo da gompren, pa veze diouer a levrioù-skol e kembraeg ha pa veze diaes d'ar vistri kelenn en ur yezh hag i bet skoliet en ur yezh all er skolioù normal. An traoù a wellaas tamm-ha-tamm koulskoude, n'eo ket hepken er rannvroioù kembraek-rik, hogen ivez er re hanter-saoz-nekaet. Va zad-kaer, war-drô 1925, a gelenne hag a rae d'ar vistri all kelenn e kembraeg darn eus an danvezioù-studi (religion, istor, douaroniezh ha sonerezh) er skol ma oa rener, e Pontypridd, ur gêr vras gwall-saoznekaet, ha souezhet e voe e-unan gant ar berzh a reas (habravoc'h 'zo, e skolidi a voe degemeret er skol-etre niverusoc'h eget re ar skolioù hollsaoznek, ar pezh a stankas o beg d'an dud a lavare e oa ur c'holl-amzer evit ar vugale deskiñ kembraeg). Paz eas war e leve e voe dilezet an dra, hogen bremañ ez eo bet savet ur skol hollgembraek en hevelep kêr, daoust m'eo muioc'h saoznekaet c'hoazh eget na oa tregont vloaz 'zo.

E 1925 e voe anvet ur Strollad evit ober un enklask war stad kelen-nadurezh ar c'hembraeg. Danevell an enklask-se, embannet e 1927, a anzav ez eus bet graet kalz araokadennoù, hogen pouezañ a ra war an diouer a levrioù-studi hag a gelennerien akuit - hadiouaganiñ a ra e varvo ar c'hembraeg ma ne vez ket kelennet dre-holl, rak "yezh ebet n'hell bevañ anez e vefe doujet, hag hiziv an deiz n'hell ket ur yezh bezañ doujet anez e vefe kelennet". Aliañ a ra an danevell ober, er rannvroioù hollgembraek, gant ar c'hembraeg nemetken er skolioù izel, ha kregiñ da zeskiñ saozneg en eil bloavezh goude ar skol-vihan (da lavarout eo war-dro 7 bloaz). Er rannvroioù divyezhek gant muioc'h a gembraeg eget a saozneg e tlefe bezañ heñvel-dra, gant un nebeut skolioù saoznek evit bugale ar saoznegerien (kembraeg desket enno evel eil vezh). Er rannvroioù divyezhek hogen gant muioc'h a saozneg e vefe ar gelennadurezh e saozneg, gant ar c'hembraeg da eil vezh, hag un nebeut skolioù hollgembraek. Er rannvroioù hollsaoznek, en diwezh, e tlefed kelenn ar c'hembraeg evel eil yezh an aliesañ ma c'hellfed. Mat-tre e oa ar raktres-se, hogen ar bloavezhioù da heul a voe bloavezhioù teñval evit lodennoù ijinerezhel Kembre: an "Enkadenn Veur", o tegas d'he heul an dilabour hag an dienez, a gasas da get kalz eus al labour boulc'het e traoniennoù-glaoù Morgannwg hag e kalz lec'hioù all. Goude 1930 e stagas an traoù d'en em renkañ un tammig.

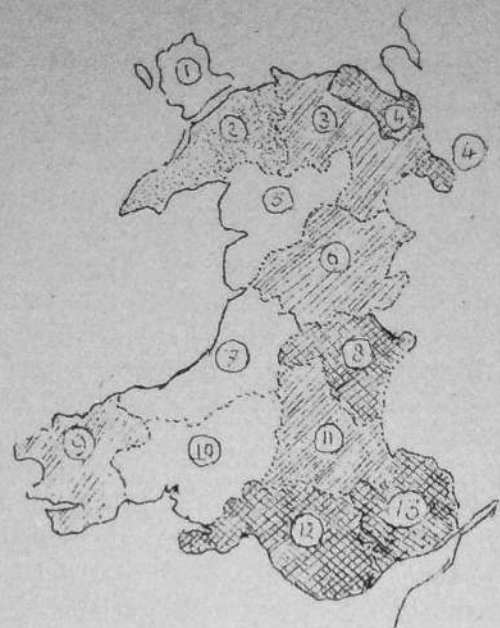
N'eo ket hepken d'ar Ministrerezh (pe gentoc'h d'ar Burev) eo dleet an araokadennoù-se e deskadurezh ar c'hembraeg, hogen ivez, ha muioc'h c'hoazh, da bennoù bras ar c'hontelezhioù hag ar c'humunioù. An deskadurezh e Breizh-Veur a zo kalz muioc'h digreizennet eget e Bro-C'hall; lakaet e oa dindan beli ar c'huzulioù-kêr betek 1944 hag ar c'huzulioù-kontelezh goude. Lod eus ar c'huzulioù-se, evel just, a voe gwelloc'h eget ar re all, hogen dre vras n'eus ket bet kalz a ziseblanted eus o ferzh, ha nebeutoc'h c'hoazh a enebiezh: e 1942 ne oa e Kembre a-bezh nemet 12 skol e lec'h na veze desket tamm kembraeg ebet (e Gwent, Penfro ha Maesyfed). Ar skoilhoù, avat, ne reont ket diouer, hag an daou bennañ a zo bepred an diouer a levrioù hag an diouer a gelennadurezh evit an danvezioù-mistri-skol.

B R O - F I N L A N D .

----- Harzoù ar rannvroioù

▨ Svedegva

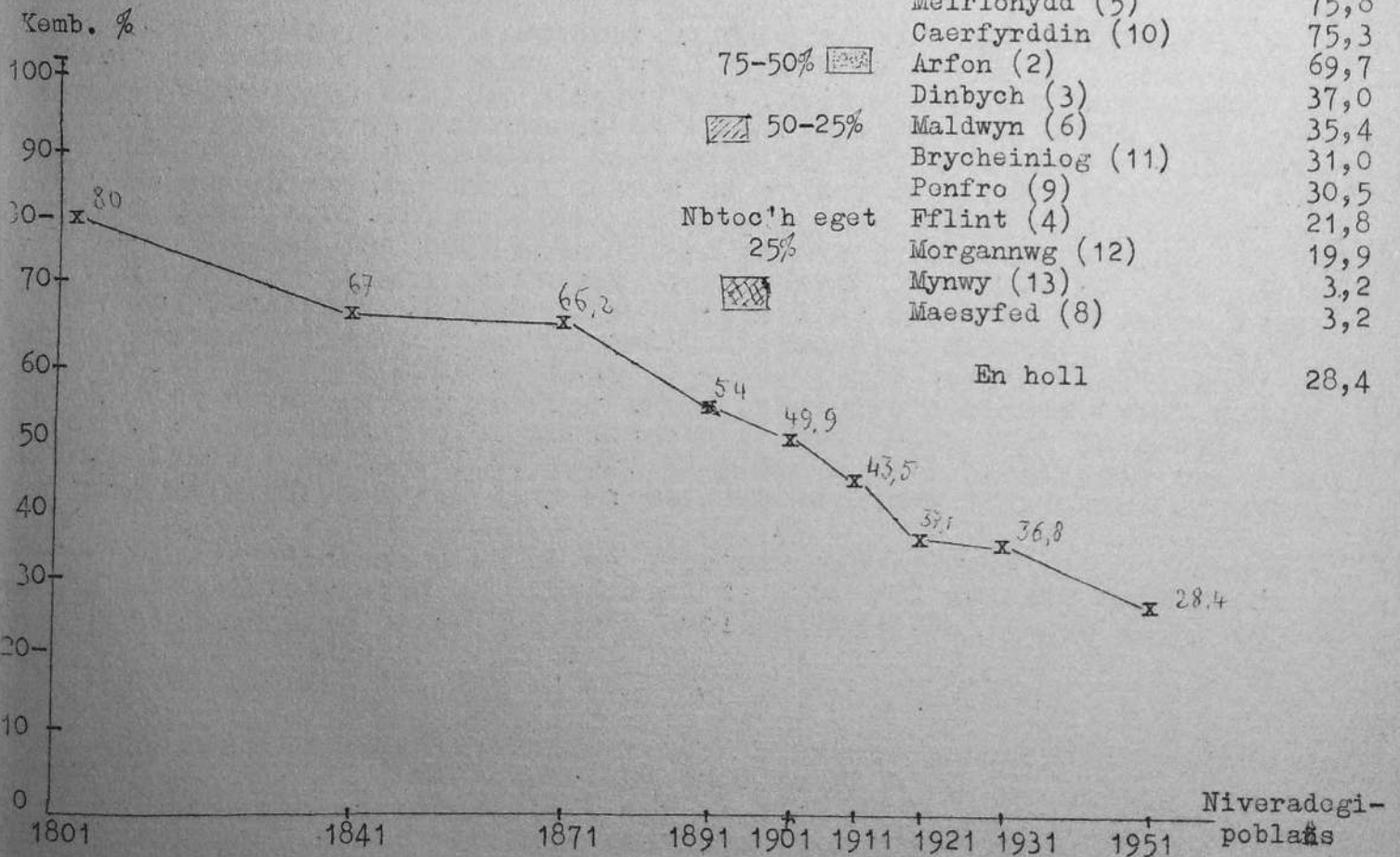

AR YEZHOU E KEMBRE

hervez niveradeg 1951

Kementad dre gant ar gembraegerien.

Ouzhpenn 75% : Môn (1)	79,6
▢ Ceredigion (7)	79,4
▢ Meirionydd (5)	75,8
▢ Caerfyrddin (10)	75,3
75-50% ▨ Arfon (2)	69,7
▨ Dinbych (3)	37,0
▨ Maldwyn (6)	35,4
▨ Brycheiniog (11)	31,0
▨ Penfro (9)	30,5
Nbtoc'h eget 25% ▨ Fflint (4)	21,8
▨ Morgannwg (12)	19,9
▨ Mynwy (13)	3,2
▨ Maesyfed (8)	3,2
En holl	28,4

Diskar e kementad dre gant ar gembraegerien

Keñveriañ gant ar c'hartennoù ha taolenoù e Gwalarn, niv. 21)

Ouzhpenn-se eo bet krouet skolioù hollgembraek evit bugale an tie-
gezhioù kembraeger o chom er c'hêrioù saoznekaet. In hini gentañ a voe
digoret en Aberystwyth e 1939 (ur skol brevez e oa neuze, hogen e 1951
e voe lakaet etre daouarn ar c'huzul-kontelezh), an eil e Llanelli e
1947, hag a-c'houde 1949 e voe krouet meur a hini bep bloaz; bremañ ez
eus un ugent bennak diouto, gant war-dro mil a skolidi enno. Gweladen-
net em eus unan eus ar skolioù-se e Caerdydd e 1951. d'ar mare-se e oa
enni 40 skoliad, bremañ ez eus tost div wech kement. Ar skol a zo er
penn pellañ eus kêr (ha Caerdydd a zo ec'hon-meurbet), hag ar vugale
a vez degaset d'ar skol en ur c'harr hag a ra tro kêr evit dastum anez-
ho hag evit o c'has en-dro d'ar gêr - ur blijadur ouzhpenn evito,
evel just.

Lodenn diwezhañ al levr a zo a-bouez ivez: plediñ a ra gant kudenn
an divyezhegezh hag he levezon war speñed ar vugale ha war an deskadu-
rezh. Graet ez eus bet un niver a studiadennoù war ar poent-se e broioù
disheñvel (ul levrlennadurezh puilh a roer e dibenn al levr (1) ha mer-
zet alies - n'eo ket bepred - e vez ar vugale unyezhek un tammig pri-
moc'h en o studioù eget ar re divyezhek, hogen ne vern penaos, d'an oad
a 10-12 vloaz e vihana kalz an difoc'h, ha ne verzer mui anezhañ er
skolioù-etre. Diouzh an tu all, war a lavarar, ar vugale divyezhek a
zesk yezhoù all aesoc'h eget an unvezhegerien, hag ivez - pezh a zo
pouezusoc'h c'hoazh - deskiñ a reont kalz buanoc'h ha kalz gwelloc'h
distagañ ar menoz diouzh ar ger - un dra hag a zo dic'hallus a-wechoù
d'an unyezheger a-hed e vuhez.

An danevellourien a zo enta krenn a-du evit ledañ muioc'h-mui an
divyezhegezh e Kembre - ar pezh a dalv, e gwirionez, deskiñ pe addes-
kiñ kembraeg d'ar saoznegerien, rak hogozik an holl gembraegerien a zo
diyyezhek, nemet ar vugale vihan (a zesko saozneg goude, betek re
a-wechoù), hag un dornadig tud kozh-kozh. Bremañ, menoz ar vroadele-
rien, e Kembre evel e Breizh, a zo a-enep an divyezhegezh; mat eo, a
lavaront, pa me vez ket re a zigempouez etre an div yezh, evel galleg
hag alamaneg en Elzas, pe svedeg ha finneg e Finland, hogen pa vez he-
lebini etre ur yezh wan, brezhoneg pe gembraeg, hag ur yezh kreñv, gal-
leg pe saozneg, ez echuo an divyezhegezh, abred pe ziwezhat, dre varv
ar yezh wan. Aozerien an danevell n'int ket a-du gant ar menoz-se, hogen
hen burutellat a reont hir-tre. Ar saozneg, emezo, n'eo ket mui ur yezh
vroadel enebour d'ar c'hembraeg, hogen yezh ur sevenadurezh hollvedel.
Evit mirout na rafe gaou ouzh ar c'hembraeg eo ret reiñ da hemañ ul
lec'h ken pouezus ha d'ar saozneg er vuhez politikel ha kevredigezhel.
Hag-eñ ez eo ar gwir ganto pe get, se ne sell ket ouzhimp evit ar mare.

N'hellomp ket avat mirout a soñjal ez eo kalz bravoc'h ar bed evit
ar c'hembraeg eget ne deo evit ar brezhoneg, ha bravoc'h ivez bevañ en
ur vro ma ne bouez ket warni mallozh 1789 hag envor ar grands ancêtres.

Arzel EVEN.

An lavar coth yu lavar gwyr -
Byth dorn re ver dhe'n tavas re hyr,
Mes den hep tavas a gollas y dyr.

(Al lavarenn gozh 'zo lavarenn wir - E vo dorn re verr d'an teod
re hir - Mes den hep yezh a gollas e dir).

Lavarenn gozh kernevek.

F. GOURVIL, Langue et littérature bretonnes: Presses Universitaires de France, 1952 ("Que sais-je?", n° 527. - Ken diouiziek eo peurliesañ ar C'hallaoued "desket" diwar-benn ar brezhoneg (betek chom hep gouzout ez eus anezhañ, a-wechoù) m'eo un dra blijus gwelout al levrig-mañ embannet en un dastumad brudet ha marc'had-mat, a vez prenet ha lennet gant kalz tud.

Daoust d'un nebeut mankoù ha d'un nebeut traoù displijus e dibenn al levr, meuleudi a zo da reiñ d'an oberour evit bezañ skrivet ul levr mat ha talvoudus, hag a ro d'al lenner peadra da zeskiñ ha da brederiañ. Goude un daolenn verr eus an hengeltieg (galianeg) hag eus ar vezhoù keltiek all (ur faziig: ne voe ket Dolly Pentraeth an hini diwezhañ o komz kerneveg) e studi kudenn enbrôadur ar Vrezhoneg en Arvorik. Menozioù Loth a vez degemeret - gant gwir abeg da'm meno - daoust m'eo tuet an Ao. Gourvil da grediñ e veze c'hoazh komzet galianeg e kornioù'zo (ar pezh a zo gwall-ziaes da brouiñ: ar gerioù evel brug ha krann, roet da skouerioù eus gerioù tremenet e brezhoneg diwar ar galianeg, a c'hellfe kenkoulz all bezañ deut dre hent al latin-izel: gwirheñveloc'h eo zoken evit an hini kentañ, a glot gant ar galleg bruyère): hag e studiadennoù diwar-benn an anvioù-lec'hioù o deus roet dezhañ an tu da glokaat ha da reizhañ tezenn hor gouizieg meur (da skouer, a-zivout an enezennoù brezhonek er reter d'al "linenn Loth" - perak avat ober un anv romanek eus ar Frémur, hag a zo hep mar ar "Froud veur" ?). Goude-se e pled gant kiladur ar brezhoneg en X-XIvet kantved, ha diskouez a ra ne voe ket eloubadeg an Normaned abeg pennañ ar c'hiladur-se, ha n'eo ket bet ingal an dichal: da skouer, miret e vije bet ar brezhoneg e Bro-Dol e-pad ur pennad mat goude ma oa romanekaet dija rannvroioù muioc'h er c'hornog (un tamm arvarus eo ar vartazeadenn-se, hogen dudius eo). Ar pajennoù-se diwar-benn lanv ha tre ar brezhoneg a zo hep mar ar re wellañ ha kenteliasañ eus al levr.

Ar peurrest eus al levr a zo un daolenn verr eus istor diabarzh ar brezhoneg, e stad bremañ hag ar rannyezhoù: nebeutoc'h pouezus e vo marteze evit brezhonegerien, hogen talvoudus eo evelato, rak diouer a zo a levrioù aes war an danvez-se. Amañ adarre e c'hellfemp merkañ un nebeut fazioù bihan, na dennont ket kalz diouzh talvoudegezh al levr: an u "gallek" a zo koshoc'h eget an u "kembraek (p. 82): eog n'eo ket da vezañ lakaet e-touezh argerioù na gaver nemet e keltieg, pa glot gant ar gresianeg esox (p. 89): ur c'hammouladur p. 88: K, ha n'eo ket G, a ya da C'H dre c'hwezhadenniñ. Pouezet e vez marteze betek re war an implij e brezhoneg eus troioù-lavar pe c'herioù kevrennek graet gant elfennoù brezhonek en ur dreveziñ gerioù ha troioù-lavar gallek (kendrec'hiñ = "convaincre"; kaer am eus ober = "j'ai beau faire"): al lenner na oar ket brezhoneg a vo tuet da grediñ ez int stank, ha n'int ket e gwirionez da vihanañ e brezhoneg mat - fellout a ra din lavarout, brezhoneg komzet gant tud ar bobl kuit a levezon c'hallek -, hag an troioù-lavar saoznek a zo stankoc'h kalz e kembraeg boutin: an dra-se a ra poan da'm skouarn bemdeiz-Doue, hag an Ao. Gourvil, a zo mailh war ar c'hembraeg, hen goar moarvat kenkoulz ha me.

Ar pennad diwar-benn ar rannyezhoù a zo mat ivez, hag a-du emañ gant an oberour pa lavar n'eus abeg ebet da zinac'h ar rannyezhoù "klasel" da heul labourioù an Ao. Falc'hun, pegen dudius bennak eo ar re-se. Ober a ra un taol-esa evit brasjediñ niver a vrezhonegerien: 100.000 na ouzont tamm galleg ebet (pezh a seblant din kalz en-tu-hont d'ar wirionez),

700.000 o c'houzout galleg hogen o komz brezhoneg er vuhez pemdeziek.
300.000 o c'houzout an div yezh hogen o komz galleg peurliesañ: en holl
1.100.000 a dud. N'eus ket aze abeg deomp da re-fiziout en amzer-da-zont:
Sébillot en 1886 en doa jedet e oa 1.250.000 a vrezhonegerien, ha po-
blañs Breizh-Izel he deus kresket abaoe. Kouskoude eo dister a-walc'h
ar c'holl-se, lakaet e-keñver an hini gouzañvet gant ar yezhoù keltiek
all. Hogen ar pep retañ a vije gouzout oad an dud e pep rummad: brezho-
negerien dic'hallek; brezhonegerien divyezhek; gallegerien divyezhek;
gallegerien divrezhonek; n'eus mar ebet e vije kavet ez eo kalz brasoc'h
niver ar vugale en daou rummad diwezhañ. Ma talc'h an traoù da vont er
c'hiz-se e vo gwelet ar brezhoneg, miret mat betekhen, o tisac'hañ e-
korf hanter-kant vloaz pe nebeutoc'h: c'hoarvezout a rav e Breizh ar
pezh a c'hoarvezas en Ivèrzon da heul ar gernez veur. "Le bilinguisme
qui est devenu depuis une génération ou deux un état de fait presque gé-
néral en Basse-Bretagne ne serait-il qu'une étape plus ou moins brève
vers une francisation à peu près complète du pays ? S'il en était ainsi,
on devrait le regretter, car ce n'est jamais avec profit pour l'esprit
humain en général, et pour un pays en particulier, qu'une langue civili-
sée disparaît d'un territoire qu'elle a occupé et fécondé pendant près
de deux millénaires". Setu aze komzoù mat ha fur.

Ma kreder avat e talv ar boan mirout ar brezhoneg bev, e ranker ober
kement a zo ret evit tizhout ar pal-se. Hag, evel ma c'hellfed gortoz,
pennad diwezhañ al levr, hag a bled gant al lennegezh vrezhonek, a zis-
pleg menozioù ha n'int ket evit bezañ degemeret gant ar re a stourm evit
ar yezh. "Yezh ijinnet", ha "lennegezh re uhel evit ar bobl", ha "ret eo
lezel ar yezh d'en em dreiñ anezhi hec'h-unan", h.a.h.a., na pet gwech
hon eus klevet an tamalloù-se. N'eo ket ez int diwirion penn-da-benn;
krouet ez eus bet re a c'herioù nevez diret ha savet-diampart; skrivet
ez eus bet traoù "re ziaes evit ar bobl" (met ar bobl ne lenn ket traoù
"aes" kennebeut all, peogwir ne oar ket lenn): brezhoneg koad a vez skri-
vet gant ho servijer ha brezhonegerien "nevez" all, hep menegiñ ar pen-
noù skañv a gendalc'h da c'hoari gant an doare-skrivañ pe da barañ ar
gwenedeg gant ar c'hembraeg-krenn e-sell engehentiñ ur benveg nevez-
flamm-flimin. Hogen ret eo dimp gouzout penaos e sellomp ouzh ar bre-
zhoneg: evel un danvez-studi pe evel ur yezh da implij bemdeiz ha da
lezel gant hor bugale - ha neuze eo ret deomp ober anezhañ ur yezh klok,
barrek da zisplegañ ne vern petra. "N'y a-t-il, et n'y aura-t-il pas
toujours des sujets qu'un Breton instruit, aussi attaché soit-il à sa
langue, préférera traiter en français, plutôt que de s'astreindre à une
gymnastique pénible, et que d'atteindre à un résultat incertain ?", a
c'houlenn an Ao. Gourvil. A c'hell bezañ: hogen neuze eo ret deomp ple-
gan d'an tonkadur ha lezel ar brezhoneg da vervel goustadik. Evel ma
lavar gant reizh an danevell diwar-benn kelennadurezh ar c'hembraeg hon
eus studiet uheloc'h: ne vez ket miret ur yezh ma ne vez ket doujet; ne
vez ket doujet ma ne vez ket kelennet - ha ne vo ket kelennet, e gwirio-
nez ne dalv ket boan he c'helenn, ma n'heller ket kelenn pep tra drezi
("kelenn ar brezhoneg" a zo farserezh nemetken - pe da nebeutañ ne c'hell
c'hell bezañ nemet ar c'hammed kentañ war-du ar pal, a zo "kelenn dre
ar brezhoneg"). Reishoc'h e oa Tangi Malmanche pa skrive e rakskrid
Salaun: "Vous demandez-vous pourquoi le paysan, qui faisait le beurre
autrefois dans un ribot de bois, emploie actuellement une écrémeuse mé-
canique ? La question ne se pose même pas. Le Breton a maintenant à sa
disposition, pour baratter ses pensées, un outil moderne et perfection-
né, qui est le français. Le vieux ribot, "il n'en a plus besoin". Et
comme dans sa ferme, il n'y a pas place pour une salle de musée, il le
met au feu... Ce qu'il faut, pour qu'il emploie encore son vieux ribot,

c'est le perfectionner, le moderniser de telle manière qu'il trouve, à l'employer, autant d'avantage qu'à se servir de la machine nouvelle".
 Taolet e vo ar brezhoneg d'ar bern ma n'eo ket mat da lavarout kement tra hon eus ezhomm lavarout.

Sever POP, La dialectologie, aperçu historique et méthodes d'enquêtes linguistiques; 1ère partie: Dialectologie romane; 2e partie; Dialectologie non romane. Louvain, chez l'auteur: 1950. - N'eo ket mui al levr-se e-touez an nevezadennoù, hogen ken pouezus eo, ha, war a hañval, ken nebeut anavezet e Breizh, ma n'eo ket re ziwezhat evit komz diwar e benn. An div mell levrenn-se (1334 pajenn en holl) a zo bet skrivet gant ur rannvezhour roumaniat brudet, repuget bremañ e Belgia. Evit pep yezh studiet (an holl yezhoù romanek, el levrenn gentañ: ar yezhoù germanek, keltiek, slavek, finn-ougriek, ar gresianeg, an albaneg, ar berbereg, ar yezhoù bantou, an arabeg, ar sinaeg, yezhoù Indez, ar c'horeeg, en eil hini) e ro un daolenn glok-meurbet eus al labourioù graet war dachenn ar rannyezhoù: geriadurioù, kartennaouegi, studiadennoù a soniadouriezh, h.a., gant munudoù ha burutelladurioù diwar-benn an hentoù heuliet e pep labour (ha skouerennoù eus kartennoù pep atlas ha pajennoù geriadurioù).

Diwar-benn al levrenn gentañ (yezhoù romanek) hon eus nebeut a dra da lavarout, nemet diwar-benn rannvezh Breizh-Uhel e vije. Ar rannvezh-se, iskisat fazi (moarvat ul lapsus calami n'eo ken) a vez graet anezhi anglo-normand ! ha n'eus meneg ebet eus al labourioù graet war he divout; gwir eo n'int ket stank, na re skiantek an darn vuiañ anezho, hogen en ur seurt levr e vije bet mat, marteze, menegiñ labour Dottin ha Langouët, Le parler de Pléchéat, hag a zo e-touez ar gwellañ untaolennadurioù rannyezhel. Evit rannvezh Anjou, ken tost da hini Breizh-Uhel (ken eo an hevelep hini, koulz lavarout) e vije bet dleet ivez komz eus geriadur Vernier hag Onillon, unan eus ar geriadurioù rannyezhel klokañ. Hogen seurt mankoù a zo didec'hus moarvat en ul labour ken bras, ha, ret eo hel lavarout, meur a rannvezh c'hallek all a zo bet lezet a-gostez ivez.

An eil levrenn a ro an traoù nebeutoc'h dre ar munud - an oberour a zo ur romanegour ha gouestlet en deus ul levrenn penn-da-benn, an hini devañ eus an div, d'ar yezhoù romanek. Hogen ar pennad diwar-benn ar yezhoù keltiek, ha dreist-holl ar brezhoneg, a ray plijadur deomp, o vezañ ma lavar an traoù evel m'emaint: n'en deus ket aon da gomz fraez ha sklaer diwar-benn labour Gwalarn ha diwar-benn forbannidigezh ar brezhoneg gant ar gouarnamant gall. Gwir eo en deus kemeret e zavez e levr mat W.H. Rees, Le bilinguisme des Pays celtiques. (Rennes 1939), hag e labour M.L. Sjoestedt, Les langues de culture en celtique (Conf. de l'Inst. Linguist. de l'Univ. de Paris, 1938), a zo muioc'h diuntuek eget an darn vuiañ eus al levrioù skrivet gant tud ar Skol-Veur. Kavout a reer ivez un istor prizius eus ar studioù keltiek, hag ur roll ken prizius all eus ar c'helaouennoù a geltiegouriezh (Er pennad-se e tleomp merkañ ul lapsus all, daoust n'eo ket ken gwazh hag an hini meneget a-us: ar brezhoneg, a lavar S. Pop, a vez komzet "depuis le Finistère jusqu' au bassin de Rennes"- salv ma vije !).

War dachenn ar rannvezhouriezh, evit ur wech, eo bet splotus al levezon c'hall evit ar brezhoneg: gant Gallaoued eo bet krouet ar yezhdouaroniezh, hag ar skiant-se he deus en em ledet war an Douar-Bras ha war Amerika, hogen Breizh-Veur hag Iverzon, betekhen, o deus mouzet outi (hep komz eus ar yezhoù keltiek, n'eus ket c'hoazh a gartennaoueg yezhoniel evit saozneg Europa). Kalz a vad ha kalz a zroug a zo bet lavarret eus an Atlas linguistique de la Basse-Bretagne: n'on ket barrek da

varn he zalvoudegezh wirion, hogen, mat pe fall, bez' ez eus anezhi. Ar vezhoù keltiek all n'o deus netra heñvel betekhen. Emeur en Iverzon o sevel unan hag a vo graet mat-tre, war a seblant, hogen peur e vo echu ? (ha gwall-boent eo studiañ rannvezhoù an iverzoneg, a zo o vont da get). Evit ar c'hembraeg n'eus bet graet betekhen nemet un nebeut studiadennoù a rannvezhouriezh, hag hini A. Sommerfelt (Studies in Cyfeiliog Welsh) a zo an hini nemeti graet e-kenver vezhdouaroniezh. A gement a oufen, n'eus meneg ebet a sevel ur gartennaoueg.

Erbediñ a reomp levr S. Pop d'al lennerien hag a c'hello kaout krog warnañ.

Annales de Bretagne (Faculté des Lettres, Rennes), tome LIX, n° 2 (1952). - Er "Chronique d'archéologie armoricaine" hon eus merket Glanes protohistoriques, gant F.R. GIOT, a ra meneg eus ur berr-beulvan e Flu-vergad, a zo warnañ enskrivadurioù e zo bet sellet outo evel galianeg (se a vije a bouez bras, rak n'anavezer ket a enskrivadurioù galianek e Breizh, hogen diaes-tre eo da lenn, hag ar pezh azo bet lennet ne hanval ket bezañ galianek). Meneg a zo ivez eus ur berr-beulvan all e Lan-rivoare, dizoloet e 1924 gant ar c'horonal E. Morel, dianket abaoe ha studiet adarre gant an Ao. Giot ha daou ouizieg all: warnañ ez eus un enskrivadur koshoc'h eget an Xvet kantved (n'heller ket lavarout resisoc'h pa da vare e voe graet), e lizherennoù onkiel iverzonat, hogen un anv-den brezhonek eo: GALLMAU. An engravadur a zo kaer ha helenn-tre.

Er "Chronique géographique des pays celtés", ur pennad berr hogen kelennus (gant ur gartenn), Le recul du breton aux environs de Questembert, gant A. LE QUER. Ur c'hantved 'zo, e oa bev-mat c'hoazh ar brezhoneg en tu-Reter da Gestemberzh: hogen ar gêrig-se a oa ur marc'had evit un troc'had mat eus ar vro c'halleger, dre ma oa Redon re bell, hag ar vrezhonegerien, diouzh an tu all, a veze dedennetgant Gwened. En doare-se e teuas Kestemberzh da vezañ ur greizennig a levezon c'hallek. Bremañ (1949) e tremen ar vevenn dre An Elven, Sulnieg, Lozac'h, hag er C'hor-nog da Vuzilieg ha Biler. Klokaat a ra ar pennad-mañ studiadenn bouezus R. Panier diwar-benn bevenn ar brezhoneg (Le Français Moderne, t. X, 1942, pp. 97-115).

Er "Chronique de toponymie" ez eus meur a bennad talvoudus. Le nom de Redon, gant G. SOUILLET; anv Roton a weler evit ar wech kentañ e 832 war an dihell a zo testeni donezon an dachenn douar anvet evel-se da venec'h Konvoion gant ar machtiern Ratvili. Leveradurezh an anv-se n'eo ket sklaer: kinniget ez eus bet ur stumm hengeltiek Rotomagus (na hanval ket bezañ re wirheñvel), pe un anv-den. Ar ger Rotomagus - pe ez eo e gwirionez henstumm Roton pe n'eo ket - a zo bet ivez anv lec'hioù all, evel Rouen: ne weler ket perak e vez nac'het gant tud ken gouizieg ha Duzat ha Vendryès e zeveradurezh diwar roto- "rod", war zigarez "la courbe d'une rivière n'est pas une roue" (1). Gouzout a reer petra eo ar "Rod" - da lavarout eo an Heol - ha -magus a c'hell bezañ pe ar galianeg *magos (nepreizh, tro-c'henel *magesos) latinekaet, ha neuze e vije bet anvet "*Rodva" ul lec'h ma oa un azeulva d'an Heol: pe ar galianeg *magus (gourel; tro-c'henel magôs) "mav, servijer", hag an anv-lec'h a vije bet da gentañ un anv-den: kenveriañ anv an drouiz Mog Ruith < *magus rotes "servijer ar Rod" en Heniverzon (s. Va levrig Divination et magie celtiques, p. 11).

En hevelep "Chronique": Le mot aber dans la toponymie de la Basse-Bretagne, gant A. GUILCHER. Bez' ez eus e Breizh muioc'h a lec'hioù

anvet Aber eget ne greder, ha n'int ket holl e Bro-Leon evel ma kreder ivez: an oberour en deus kavet 10 anezho en holl, ha n'en deus ket studiet Bro-Dreger. An holl lec'hioù-se n'int ket "aberioù" e ster boutin ar ger: darn a zo plegoù-mor bihan, hogen ne gaver neplec'h aber gant ar ster "kember" evel e Bro-Gembre. - La toponymie du canton de Port-Louis, gant H.F. BUFFET, a zegas disklêriadurioù prizius war henstummoù an anvioù-lec'hioù war-dro Porzh-Loeiz (ur gêr c'hall savet gant Loeiz XIII e 1618. - Les données de la toponymie du Devon en fonction de l'émigration bretonne en Armorique, gant P. QUENTEL. e bro Devon e kaver nebeut a anvioù-lec'hioù keltiek, hogen heñvel int ouzh re Vreizh-Vihan, ar pezh a ziskouez ur wech ouzhpenn e teue hon hendadoù eus Mervent Breizh-Veur (Kernev ha Devon). - P. Quentel a studi ivez an anv-lec'h Brignogan (gwechall Brenogan) ha deveradurezh un nebeut gerioù.

The Journal of Celtic Studies (Temple University, Baltimore, S.U.), Vol. II, No.1 (June 1953). - Daou bennad da verkañ e-keñver ar brezhoneg: Sanskrit evidence in Welsh etymologies, gant R.A. FOWKES, studia-denn eus un nebeut gerioù kembraek (darn anezho brezhonek ivez) e-sell o deveradurezh sklêrijennet gant o c'henheñveded sañskritek (anat eo n'en deus ket an oberour lennet Le Roi du Monde gant Guénon, pe ne vefe ket souezhet o kavout ur ger o talvezout war un dro "begel", "ahel" hag "aotrou" e sañskriteg kenkoulz hag e kembraeg). - Morphological correspondences in Cornish and Breton, gant E.P. HAMP. An holl a oar ez eus kalz muioc'h a heñveder etre ar brezhoneg hag ar c'herneveg eget ne deus etre ar yezhoù-se hag ar c'hembraeg: ha tro a zo da grediñ e teuent eus un hevelep rannvezh predenek, komzet e Kreisteiz Breizh-Veur, tra ma teu ar c'hembraeg eus ur rannvezh all, hini an Hanternoz (ha gant ar c'hembraeg, moarvat, yezh predenek Ystrad Clud, aet da get abaoe ar XVvet kantved da nebeutañ). E.P. Hamp en deus klasket resisaat an heñvederioù etre an div yezh hagetrezo hag ar c'hembraeg, e-keñver stumma-douriezh hag ereadurezh (lezet en deus ar soniadouriezh a-gostez, o vezzañ m'eo anavezet a-walc'h. Un nebeut traouigoù a vefe da reizhañ: da skouer (p. 9) "absence of reduplicated personal pronoun forms in B" n'eo ket gwir, peogwir hon eus int-i. Ne welan ket perak (p. 15) e vije ezhomm goulakaat ur stumm hengeltiek iskis *oxtun da zisplegañ ar friadur goude ocht "eizh" en iverzonek; dre ma vez graet ar friadur goude secht (<*segten) "seizh" ha noi (<*nouen) "nav", n'helle ket ocht, etrezo, tec'hout diouzh an hevelep tonkadur. Souezusoc'h c'hoazh eo lenn (p. 22) e vank d'ar c'hembraeg ur ger o klotañ kerneveg ha brezhoneg ken "before, until" - petra eo cyn neuze ? Daoust d'ab mankoù-se, hon eus aze ur pennad mat da studiañ aketus.

A.E.

=====

GERIOU JIPSIANEG E BREZHONEG

Ar ger railh a vez implijet amañ hag ahont (Lanuon, Brest, h.a.), e galleg koulz hag e brezhoneg, gant ar ster "astud, livastred" (gwregel eo e galleg, ha moarvat e brezhoneg). Amprestet diwar an "argot" galleg raille "treitour, hailhon", e-unan amprestadenn diwar yezh ar Jipsianed: rai "aotrou, roue" (dre fent, evel just). Ar ger-se a zo indezek-rik: anavezet mat eo ar ger rajah, ha klotañ a-ra gant al latin rex hag ar c'heltiek rix - en doare ma c'heller lavarout ez eo railh an hevelep ger ha ri !

Rup a zo ur ger "tunodo" evit lavarout "pinvidik, gwisket-mat, neuz un "aotrou" gantañ. E yezh ar Jipsianed e talv rup kemett hag "arc'hant"; ec'hann ivez ar galleg-pobl rupin. Ar ger brezhonek a seblant bezañ deet rag-eeun diwar ar jipsianeg.

N'anavezomp ket gerioù brezhonek all amprestet diwar ar jipsianeg.

(Notennoù kavet e paperioù G.B.K.)

HEGEUZ, a.g. E geriadur brezhonek-gallek Roparz Hemon e kavomp, p. 229 (p. 234 en eil mouladur) un anv-gwan hege "sensible à l'adouleur". Ur faziig a reas enta R.H. o tegemer ar ger gwenedeg-se hep mui kemm, rak peurliesañ, an é gwenedek a dro da eu e "kenvrezhoneg". Reishoc'h *hegeuz, pan eo ar ger-se un hevelep ger gant ar ger kembraek hygawdd "easily offended, touchy" (Spurrell-Anwyl, p. 278). Diwar keuz "regret" (gw. ké) e teu, ha mat e vefe klokaat e ster gant "dolent". (S. ERNAULT, Notes sur le vannetais, Rev. Celt., XX, p. 76).

DIHEUZIN, v. Er pennad meneget a-us e tiskouez an Ao. Ernault e kaver roud, hervez an hevelep lezenn, eus kembraeg hawdd "aes" er ger gwenedeg dihéein (lezeu) "éplucher des légumes pour le pot-au-feu". Par da hawdd e kaver heu(z) "divlaz" en Treger bihan, (h)euz "bouk, gwak", en Bro-Gernev. *Diheuziñ louzoù a dle bezañ enta tennañ diouto pezh a zo divlaz, euver. Ur ger mat evit hor c'heginerezed !

A zo, eo, ez eus: eo n'eus anezhañ nemet ur ger-ereañ (copule) da liammañ an doareenn (attribut) d'ar ger doareet. Diouzh ar reolenn "ar pep pouezusañ da gentañ" e rank an doareenn kerzhout a-raok:
"Kriz eo an amzer"

Da eveshaat e c'hell an doareer, e-lec'h an anv-gwan, bezañ un anv-kadarn: An doare aesañ d'hen ober eo terriñ an henvoaz" (n'eo ket "a zo) En amzerioù all evel just e voiimpijet eo, e vo, etc.

Evit tremen, hep ober ar fazi-se (a zo e-lec'h eo) e tleer derc'hel soñj e vez atav ledanoc'h comprehensio an doareenn eget hini ar ger doareet (da lavarout eo, e c'heller lavarout an dra-se eus meur a zoaread).

"Va bro-me eo ho Kastilha gozh ur gouelec'h... en he c'heñver" (Youenn DREZEN, Sizhun ar Breur Arturo).

"An den-se eo ar c'hentañ a welis" (F. VALLEE). Da'm meno e ve bet reishoc'h implij a zo er frazenn-se.

"E Landivizio ez eus savet un iliz nevez" (F. ha B. kozh, niv. 4, 25-2-1865)

"Lavaret eus deomp eo fall ar sistr" (ibid. niv. 23, 8-6-1865).

"Spontus ez eus bet kann etre ar vuhez hag ar marv" (P. BOURDELLES, Skinbrezegenn Bask 1943).

Ken na, ken e, ken ne, ken a ne dlefent ket bezañ implijet an eil evit egile:

ken na = "jusqu'à ce que" (kenavo = ken na vo (an dro gentañ)

ken e = "tellement, que": ken ne = "tellement, que ne... pas":
ken e foeltr; kavet en doa Yannig ar ganaouenn ken brav, ken ne baouez ket a ganañ.

Ken a a vez implijet en hevelep ster ha ken na: setu amañ div skouer tennet eus an hevelep pennad: "ken na vije ket gwelet en e vesk ur var-rikenn war he zal"... "ken ijinus tra hag am eus gwelet biskoazh" (Dirnador, Arvor niv. 115).

An anv-verb a c'hell ober evit anvioù-diverzhiek: "Alies a-walc'h e c'hoarvez din menel dihun a-hed eurvezhioù noz: seurt pennadoù anhun a leugnan gant lenn".

Ar verb a vez implijet dibaot a wech hep ur renadenn pe un anv-gwan: Le malade mange et dort: dibriñ boued a ra ar c'hlañvour, ha kousket mat. Mettre sur le sol des choses pour faire glisser: skignañ war al leur traoù da lakaat an dud da riklañ.

An niver-daou a c'hell bezañ implijet gant ur ger-mell en unander, hogen goulenn a ra war e lerc'h ur verb el liester: "Ur chaseer en doa ivez un divhar ha na oant ket skuizh".

G.B. KERVERZIOU.

N O T E N N O U

Disklêriadurioù resisoc'h hon eus resevet nevez 'zo diwar-benn ar c'hentelioù iverzonek e Radio-Eireann. Kregiñ a raint d'an 30 a viz Du ha gfaet e vint d'al lun ha d'ar sadorn da 19.30. Ar c'helenner a zo Aindrias O Muimhneachain, rener "An tOireachtas". Chomlec'h klok (e saozneg) embannerien al levrig a zo: The Educational Co. of Ireland, Ltd., Talbot Street, Dublin.

---:---:--

Diwar-benn ar pennad "Ar svedeg e Finland": N'eo ket didalvez degas da soñj ez eus un nebeut dekmiliadoù a finnegerien en Hanternoz Sveden (Norrländ), hogen ne vez ket kelennet o yezh, ha n'eus dezhi lec'h ebet er mererezh.

---:---:--

En ur romant droch diwar-benn "hudsperedouriezh" (Saturnin le Saturnien, gant an Dr. L. Graux) e vez meneg eus ar gwerzennoù-mañ - skrivet, sañset, gant dorn ur medium awenet gant "spered" ur gouizieg breizhat marv:

O bered ma leoriou ! Piou a zeuy ken d'ho lenn ?
Piou a viro ho koun, barzed, skrivanierien,
Hoc'h eus silet enno mel hoc'h ene klouar ?
Daoust hag ho poan 've bet kollet war an douar ?
Daoust hag ar Materi a drec'ho ar Spered ?

Kalz gwashoc'h a zo bet skrivet e brezhoneg, a dra sur, eget an nebeut gwerzennoù-se. Hañvalont a reont bezañ tennet eus un dastumadenn pe da vihanañ eus ur varzhoneg, hogen penini ? Pe lenner hel lavaro ?

" A L L I A M M - T I R N A . N - O G "

Kelc'hgelaouenn daouviziek

Komanant - bloaz :

war baper boutin	1 000 lur
war baper kaer	1 500 lur
komanant-skoazell	2 000 lur

Rener :

Ronan HUON
23, rue de la République
BREST

Merour :

Per LE BIHAN
13, route de Vaugirard,
MEUDON (S.& O.)
C.C.P. 5349-06 PARIS.

Evit Breizh-Veur, kas an arc'hant da :

Miss Lili THOMAS,
Ty'r Ysgol
CASTELLNEWYDD-EMLYN (Carms.)

=====
Istor Breizh displeget didro betek an amzer vremañ; an daolenn
n'eus nemeti, eus c'hoarvezadennoù diwezhañ hon istor e-pad brezel
1939-1945 hag e-pad ar bloavezhioù goude, setu pezh a zegas dimp eil
tabarnadur

H I S T O I R E D E B R E T A G N E
an Abad POISSON

370 pajenn 16,5 x 25, moulet kaer, gant un daou ugent bennak a dresa-
dennoù, kartennoù, poltreoù treset gant Mikael TONDEUR ha traoñ-pajen-
noù gant Rafig TULLOU.

ar skouerenn 750 lur (frejoù kas ouzhpenn 70)

bez ez eus ivez 100 skouerenn niverennet, moulet war baper kaer, stag
outo 12 koadengravadurioù gant Z.LANGLEIZ,

ar skouerenn luks 1 500 lur (frejoù kas ouzhpenn 70)

Ma ne vez ket kavet e ti ho Levrier kustum,
goulennit an oberenn-se digant

Mari J. M O U L I N

22, ru Gurvand, 22

R O A Z H O N .

en ur reiñ dimp. mar plij. anv ho Levrier.

Lieskrivet gant Jord ar MEE
22, ru Gervand, 22
ROAZHON.